

In 1894 schoot een dominee in Harlingen een jonge vrouw dood. Criminoloog en misdaadjournalist Simon Vuyk omschrijft hem een eeuw later als een psychopaat.

# De dominee was een psychopaat



Simon Vuyk – De bliken dominee  
Friese Pers Boekery,  
Leeuwarden, 224 blz.,  
geïllustreerd, €18,50  
(vanaf 1 juni in de  
boekhandel)

ALETTA SCHWEIGMANN-SNOECK

**T**oen hij vijf jaar geleden in Harlingen kwam wonen, had Simon Vuyk nog nooit van de bliken dominee gehoord. Het was Gerry Kuiper die hem over de moord vertelde, hier, aan ditzelfde tafeltje bij Anna Caspari. „Ik ben toen al wel met een dossiertje begonnen.“ Het laatste halfjaar verdiepte hij zich onafgebroken in de zaak. Met als resultaat de historische thriller 'De bliken dominee'.  
De hervormde dominee Johan Barger schoot in 1894 de jonge naaister Cato Mirande, met wie hij een verhouding had gehad, dood. Simon Vuyk, criminoloog en misdaadjournalist, ging zijn levensloop na. „Alles wijst erop dat hij een psychopaat was,“ zegt hij.  
„Je ziet kenmerken als groothedswaanzin en drankgebruik. Dat is een patroon in zijn leven gebleven. Al in zijn jeugd had hij problemen, zijn vader zei dat hij een

spoor van ellende had nagelaten. Als je de chronologie bestudeert, zie je dat dat ook past in het beeld dat je krijgt van de volwassen Barger. Chronologie kan meedogenloos zijn.“

Vuyk, die aanvankelijk werkte voor misdaadprogramma's op televisie (bij de TROS en Peter R. de Vries) legt zich de laatste jaren meer toe op schrijven. Hij publiceerde onder meer boeken over de dood van Nicky Verstappen, de vuurwerkramp in Enschede en de moord op Maja Bradaric. 'De bliken dominee' is anders van opzet. Een true thriller noemt hij het.

„Het is fictie, gebaseerd op feiten. Ik probeer een brug te slaan tussen feiten en veronderstellingen. Er is eerder best vaak over de bliken dominee geschreven, bijvoorbeeld in bundels met 'beroemde moorden'. Steeds hetzelfde verhaal. Ze schreven het gewoon van elkaar over.“ Later die ochtend, voor de voormalige pastorie aan de Noorderhaven 29 waar de moord plaatsvond, wijst hij naar de tekst van de plaqueette,



Simon Vuyk voor de voormalige pastorie aan de Noorderhaven, waar Cato Mirande in 1894 werd vermoord. FOTO LC/AN DE VRIES

waarop de moord wordt beschreven. „Zie je wel? Ook fout. Daar staat dat Cato 20 jaar was. Ze was 23.“

Zijn thriller sluit perfect aan bij het thema van Juni - Maand van het Spannende Boek: 'Galg en rad, misdaad door de eeuwen heen'. Hij heeft zijn verhaal bewust geschreven een snelle stijl, 'in de taal van de huidige tijd'. „Ik wilde het verleden zo actueel mogelijk beschrijven. Alsof het gisteren is gebeurd. Ik wilde niet dat het een oud, vergeeld verhaal zou worden.“

## Veelpleger

Tegen de achtergrond van de roerige geschiedenis van de tweede helft van de negentiende eeuw beschrijft hij twee Harlinger moorden. De eerste dateert uit 1859. „Die is veel minder bekend. Ik hoorde erover van een Harlinger.“ Ype Baukes de Graaf stak zijn vriendin Aafke Monsma om straat dood. De Graaf, afkomstig uit Warkum, was al jong ontspoord. Een echte veelpleger, die een groot deel van zijn leven voor uiteenlopende vergrijpen in de Blokhuispoort in Leeuwarden zat. Voor de moord kreeg hij de strop.

„Dat was een moord die begrepen werd,“ zegt Vuyk, „en de oplossing was de doodstraf.“ Maar dat een dominee, iemand uit de hogere klasse, in staat was tot moord was ongehoord. „Het was

destijds een volkomen onbegrepen verhaal. Criminologie stond nog in de kinderschoenen. Nu snap je een beetje hoe het zo ver is gekomen.“ De moord schokte de Harlingers en wakte ook in de rest van het land beroering. Voor de hervormde kerk, die toch al een moeilijke periode doormaakte, was het ook uitermate pijnlijk.

Uit de periode die hij beschrijft is veel bewaard gebleven, maar ook de doofpot was populair, meent Vuyk. Hij komt met interessante theorieën over het verdwijnen van het strafdossier en het dagboek van Barger, dat bij de rechtszaak een grote rol speelde. Bevatte dat dagboek soms kerkelijke geheimen?

Vuyk volgde Bargers spoor terug tot de Reguliersdwarstraat in Amsterdam, waar hij als zoon van een timmerman werd geboren. Hij heeft veel moeite moeten doen om er achter te komen of Barger soms werkelijk een 'blikken', onechte, dominee was. „Tot halverwege het boek heb ik dat gedacht. Ik ben weken bezig geweest om uit te zoeken of hij wel was afgestudeerd. Uiteindelijk vond ik hem op een lijst van afgestudeerden in Utrecht. Ik heb de puzzel vrij compleet kunnen krijgen.“

## Ambitie

Barger droomde ervan in de voetstapen te treden van de door hem bewonderde ds. J.J.L. ten Kate, die



## Simon Vuyk schreef Harlinger historische thriller

met zijn domineespoëzie in het hele land bekend was. Vuyk: „Barger is gestikt in zijn eigen ambitie. Hij dacht: ik word de tweede dominee Ten Kate van Nederland. Maar ik denk niet dat hij een erg godvruchtig mens is geweest. Hij liep tierend over de Noorderhaven toen hij kwaad was op de burgemeester.“

De drank speelde Barger parten. Het was, zo ontdekte Vuyk, de reden dat de jonge predikant Goudzwaard, in de Hoekse Waard, al na tweeënhalft jaar moest verlaten. „Het geheim van de consistoriekamer,“ noemt de schrijver dit.

Het drama in Harlingen leidde tot de bekendste versie van het populaire straatliedje Ta-ra-ra-boem-di-ee. Vuyk noemt dat liedje in zijn boek 'het toppunt van vernedering' voor Johan Barger, 'de man die ervan overtuigd was dat hij beroemd zou worden.'

Vuyk ging ook de achtergrond van de familie van Cato na. Tot zijn verrassing stuitte hij op een 'real life soap' met een pikant schandaal. „Er is nooit iemand in de stamboom van de familie Mirande gedoken. Ik wel en het was weer een cadeautje. Het is een heel gek verhaal geworden. Ik viel van de ene verbazing in de andere.“

De beide broers die in Harlingen neerstreken – ze hadden er winkels met hoeden en galanterieën - konden niet meer verschillen. Petrus jr. groeide uit tot een echte

van, zijn broer Carel (de vader van Cato) die na de vroege dood van zijn vrouw met vier kinderen achterbleef, moet een teruggetrokken leven hebben geleefd.

## Socialisme

Wat Vuyk betreft staat Harlingen model voor het negentiende-eeuwse Nederland. „De Harlinger gemeenschap weerspiegelt het landelijke tijdsbeeld,“ vindt hij. „Friesland heeft een belangrijke rol gespeeld in de opkomst van het socialisme. Als je dat leest, dan beseft je ook welke bijzondere figuren hier hebben geleefd. Domela Nieuwenhuis zit in mijn boek, omdat hij nog in Harlingen predikant is geweest. En Tjeerd Stienstra van De Rooie Ploeg.“

In januari diende zich zowaar nog een cadeautje aan: de biografie van dichteres Vassalis, die veel licht wierp op Bargers opvolger Hendrik Arie Leenmans en diens losbandige zoon. „Ik wist dat Vassalis Leenmans' kleindochter was, maar dat zou zonder die biografie niet meer dan een wist-u-datje in mijn boek zijn geworden.“

Wat hem betreft blijft het niet bij dit ene onderzoek in Friesland. Er is in deze provincie nog veel meer werk voor een misdaadjournalist, vindt Vuyk. Zaken genoeg. „Alleen al met wat er hier tot nu toe is gebeurd kan ik toe tot mijn pensioen.“



Ds. Johan Barger



Cato Mirande